

“Tajik state university of commerce”

Course: *Foreign economic activity of enterprises in the Republic of Tajikistan*

Week 6:

Regulatory customs regime, export and import operations in Tajikistan

**Rustamzoda
Fitrat Muzafar**

Lecturer of: Regulatory customs regime, export and import operations in Tajikistan

Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон НОМИ ФАН: ҶАЪОЛИЯТИ ИҚТИСОДИ БЕРУНАИ КОРХОНАҲО ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Ҳафтаи 6.
Низоми гумрукии танзимӣ, амалиётҳои содиротию воридоти дар Тоҷикистон

Рустамзода Фитрат Музафар

НАҚШАИ ЛЕКСИЯ

1. Муқаддима

- Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
- Шартҳои амалии литсензияҳо ва иҷозатномаҳо
- Мафҳумҳои асосии гумрукӣ

2. Хулоса

- Қамъбасти мавзӯ.

Мақсади лексия:

омӯзиши танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, шартҳои амалии литсензияҳо ва иҷозатномаҳо ва мафҳумҳои асосии гумрукӣ.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Таҷрибаи ҷаҳонӣ нишон медиҳад, ки муҳимтарин унсури мукамалсозии сиёсати савдои берунии давлатҳо, дар баробари либерализатсияи режими савдои берунӣ, содда кардани расмиёти савдои берунӣ бо мақсади кам кардани мураккабии амалиётҳои вобаста ба савдои байналмилаллиро таъмин менамояд.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Дар баробари ин, расмиёти савдои беруна на танҳо амалиётҳоеро дарбар мегирад, ки бевосита ба бастан ва амалӣ намудани амалиёти савдои беруна алоқаманданд, балки тартиби назорати гумрукӣ, пардохти боҷҳои гумрукӣ, пардохтҳои байналмилалӣ, интиқоли мол ва ғайраро низ дарбар мегирад.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Амалисозии ислоҳоти соҳаи фаъолияти иқтисодии хориҷӣ, фароҳам овардани заминаи ҳуқуқӣ ва кам кардани монеаҳои маъмурию техникӣ, ташкили долонҳои байналмилалӣ коммуникатсионӣ, ки минтақаҳои Тоҷикистонро бо кишварҳои Осиёи Марказӣ, Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, Хитой, Афғонистон, Покистон, Ҳиндустон, Осиёи Ҷанубу Шарқӣ, Шарқи Наздик ва дигар минтақаҳо мепайванданд, барои рушди бесобиқаи тиҷорати хориҷӣ заминаи мусоид фароҳам оварданд.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ҳоло ҳамкориҳои тижоратию иқтисодии ҷумҳурӣ бо зиёда аз 120 давлати хориҷӣ ба роҳ монда шуда, гардиши савдои хориҷӣ, ки дар соли 1991 маблағи 131.1 млн. доллари ИМА-ро ташкил медод, дар соли 2023 ин нишондиҳанда якчанд маротиба афзудааст, ки сатҳи афзоиши он 63,5 маротибаро ташкил медиҳад¹.

1. *Тафсири Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон*
/ зери таҳрири Раҳматов Н.С. – Душанбе, 2020.
– 805с. Тоҷикистон дар рақамҳо. – Душанбе,
Агентии омор, 2024. –С.135.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Принсипҳои асосии танзими давлатии фаъолияти савдои хориҷӣ инҳо мебошанд (Қонуни ҚТ аз 18.03.2022 № 1870):

- ягонагии сиёсати савдои хориҷӣ ҳамчун қисми таркибии сиёсати иқтисодии хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- ҳифзи ҳуқуқу манфиатҳои қонунии субъектҳои фаъолияти савдои хориҷӣ аз тарафи давлат;

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

- баробарӣ ва поймол накардани ҳуқуқи субъектҳои фаъолияти савдои хориҷӣ;
- ягонагии ҳудуди гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва низоми танзими давлатии фаъолияти савдои хориҷӣ (Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 18.03.2022 № 1870);

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

- интихоби чораҳои танзими давлатии фаъолияти савдои хориҷӣ, ки барои иштирокчиёни фаъолияти савдои хориҷӣ ба он андозае вазнин набошанд, ки чиҳати таъмини ноилшавии самаранок ба мақсадҳое, ки барои амалӣ намудани онҳо андешидани тадбирҳои танзими давлатии фаъолияти савдои хориҷӣ лозим аст, зарур мебошанд;

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

- ошкорбаёнӣ зимни таҳия, қабул ва истифодаи чораҳои танзими давлатии фаъолияти савдои хориҷӣ;
- истисноии даҳолати беасоси давлат ё мақомоти он ба фаъолияти савдои хориҷӣ ва расонидани зарар ба субъектҳои фаъолияти савдои хориҷӣ ва иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- масъулияти мутақобилаи давлат ва субъектҳои фаъолияти савдои хориҷӣ.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Танзими давлатии фаъолияти савдои хориҷӣ бо
усулҳои зерин амалӣ карда мешавад:

- танзими гумрукию тарифӣ ва ғайритарифӣ;
- муқаррарсозии мамнӯият ва маҳдудиятҳо нисбат ба навъҳои алоҳидаи мол ва хизматрасонӣ;
- татбиқи чораҳои дорои хусусияти иқтисодӣ-маъмурии ба рушди фаъолияти савдои хориҷӣ мусоидаткунанда ва бо Қонуни мазкур пешбинигардида (Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 18.03.2022 [№ 1870](#)).

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Умуман, масъалаҳои асосӣ ва муҳимтарини танзими муносибатҳои гумрукӣ, ки дар Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон инъикос ёфтаанд:

- принципҳои асосии интиқоли молу воситаҳои нақлиёт тавассути сарҳади гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон,
- расмиёти гумрукӣ,
- низомиҳои гумрукӣ,

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

- мубориза бар зидди қонуншиканиҳои гумрукӣ,
- татбиқи механизми тарифӣ ва ғайритарифии танзими тиҷорати хориҷӣ,
- муайян намудани арзиши гумрукӣ ва тартиби боҷгузориҳои мол вобаста ба низоми интихобшуда,
- мақомоти гумрук ва мавқеи онҳо дар системаи мақомоти давлатӣ, ҳуқуқу салоҳияту ваколати онҳо, тартиби адои хизмат дар мақомоти гумрук,

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

- иттилоотонию машваратдиҳии иштирокчиёни фаъолияти иқтисодии хориҷӣ
- ҳимояи ҳуқуқу манфиатҳои онҳо.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ҳамин тавр, танзими гумрукию тарифии фаъолияти савдои беруна ин маҷмӯи усулҳои асосии танзими давлатии фаъолияти савдои хориҷӣ мебошад, ки ба татбиқи бочҳо, расмиёти гумрукӣ ва қоидаҳо асос ёфтааст.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Танзими гумрукӣ аз муқаррар намудани тартиб ва қоидаҳои иборат мебошад, ки шахсон ҳангоми риоя намудани онҳо ҳуқуқи аз сарҳади гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд - сарҳади гумрукӣ) интиқол додани мол ва воситаҳои нақлиётро амалӣ менамоянд. Танзими гумрукӣ мувофиқи Кодекси гумрук ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад. Моддаи 1. Танзими гумрукӣ ва фаъолияти гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Фаъолияти гумрукӣ маҷмӯи усулҳо ва воситаҳои таъминии риояи тадбири танзими гумрукию тарифӣ, мамнӯият ва маҳдудиятҳоеро дар бар мегирад, ки мувофиқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи танзими давлатии фаъолияти иқтисодии хориҷӣ вобаста бо интиқоли мол ва воситаҳои нақлиёт аз сарҳади гумрукӣ муқаррар шудааст.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Роҳбарии умумии фаъолияти гумрукиро Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ менамояд. Мақоми ваколатдор оид ба масъалаҳои фаъолияти гумрукӣ бо мақсадҳои гумрукӣ татбиқи мустақими вазифаҳоро дар соҳаи фаъолияти гумрукӣ ва истифодаи якхелаи қонунгузори гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби ҳамаи мақомоти гумрук дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон таъмин менамояд.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими гумрукӣ бо мақсади ҳамоҳангсозӣ ва мутаносибии қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ба меъёрҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ва амалияи умумиэътирофшудаи байналмилалӣ иштирок менамояд.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Мақсадҳои татбиқи чораҳои танзими тарифии гумрукӣ
инҳо буда метавонанд:

Вазифаи протекционистӣ - ҳифзи истеҳсолкунандагони
миллӣ аз рақобати хориҷӣ мебошад.

Функсияи фискалӣ – таъмини воридоти маблағ ба буҷет.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Вазифаи танзими гумрукӣ - таъмини амнияти миллӣ, аз ҷумла, амнияти иқтисодии кишвар, ҳифзи манфиатҳои ҳаётан муҳимми шахсият, ҷамъият ва давлат дар самти интиқол додани мол ва воситаҳои нақлиёт, иборат буда, дар ин замина муайян намудани мамнӯияту маҳдудиятҳо барои ҳифзи тартиботи ҷамъиятӣ, ахлоқи ҷомеа, сиҳати омма, моликият, сарватҳои таърихию фарҳангӣ ва ғайра равон карда шудаанд.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Илова ба ин, муқаррароти зерин вазифаҳои танзими гумрукӣ мебошанд: - муҳайё намудани шароити мусоид барои рушди истеҳсолоти ватанӣ ва бозори дохилӣ; - ташаккули Бюҷети давлатӣ аз ҳисоби пардохтҳои гумрукӣ; - ҳамгироии иқтисодиёти кишвар ба иқтисодиёти минтақавӣ ва ҷаҳонӣ¹.

1. Тафсири Кодекси гумруки

Ҷумҳурии Тоҷикистон / зери таҳрири

Раҳматов Н.С. – Душанбе, 2020. - 805 саҳ.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Элементҳои танзими тарифии гумрукӣ иборат мебошад:

- Тарифи гумрукӣ - маҷмӯи меъёрҳои боҷи гумрукӣ
- Эъломияи (декларатсияи) гумрукии молҳои аз сарҳади гумрукӣ интиқолшаванда
- Амалиётҳои гумрукӣ
- Номгӯи молҳои ФИБ¹.

1. Тафсири Кодекси гумруки Ҷумҳурии

Тоҷикистон / зери таҳрири Раҳматов Н.С.

– Душанбе, 2020. - 805 саҳ.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ҷумҳурии Тоҷикистон 9 сентябри соли 1991 Истиқлолияти давлатии худро эълон намуда, ба эъмори иқтисоди бозорӣ оғоз намуд. Бинобар вазъи ногувори марҳалаи аввали солҳои истиқлолият Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мавриди амал қарор додани Кодекси гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз 4-уми ноябри соли 1995 мавриди амал қарор гирифта, заминаҳои меъёрию ҳуқуқии фаъолияти низоми гумрукӣ тадричан фароҳам оварда шуд. (Кодекси мазкур аз 1-уми январи соли 2005 беэътибор доништа шудааст).

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Сипас, бо амалисозии маҷмӯи ислоҳоти фарогир ва рушди муносибатҳои иқтисодиву тиҷоратии мамлакат Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3-юми декабри соли 2004 “Дар бораи қабул намудани Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон” аз 1-уми январӣ соли 2005 мавриди амал қарор дода шудааст.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Кодекси мазкур асосҳои ҳуқуқӣ, иқтисодӣ ва ташкилии фаъолияти гумрукиро муайян намуда, ба ҳимояи истиқлолият ва амнияти иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, фаъл сохтани муносибатҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар системаи муносибатҳои иқтисодии ҷаҳонӣ, таъмини ҳимояи ҳуқуқи шаҳрвандон, субъектҳои хоҷагидорию мақомоти давлатӣ ва инчунин аз ҷониби онҳо риоя намудани уҳдадориҳо дар соҳаи фаъолияти гумрукӣ нигаронида шудааст¹.

1. Тафсири Кодекси гумруки Ҷумҳурии

Тоҷикистон / зери таҳрири Раҳматов Н.С.

– Душанбе, 2020. - 805 саҳ.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Мувофиқи он қонунҳо ва санадҳои дигари меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон, қонунҳо ва санадҳои дигари меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар қисмате, ки ба Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон дахл доранд мутобиқ карда шудаанд.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи фаъолияти гумрукӣ ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфта, аз ҳамин Кодекс, қонунҳо, санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ки қабули онҳоро ҳамин Кодекс пешбинӣ намудааст, инчунин санадҳои ҳуқуқии байналмилалии эътирофнамудаи Ҷумҳурии Тоҷикистон иборат мебошад¹.

1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи қабул намудани кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мавриди амал қарор додани он, аз 14 ноябри соли 2016 № 1366, саҳ 1.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Қонунгузории гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон муносибатҳои вобаста ба фаъолияти гумрукӣ, аз ҷумла муносибатҳои муқарар намудани тартиби интиқоли мол ва воситаҳои нақлиёт аз сарҳади гумрукӣ, муносибатҳоеро, ки дар қараёни барасмиятдарории гумрукӣ ва назорати гумрукӣ ба миён меоянд, шикоят нисбати санад, амалӣ (беамалии) мақомоти гумрук ва шахсони мансабдори онҳо, инчунин муносибатҳо оид ба муқарар намудан ва татбиқи низоми гумрукӣ, муайян, татбиқ намудан, тағйир додан ва ситонидани пардохтҳои гумрукиро танзим менамояд.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Агар санадҳои ҳуқуқии байналмилалии эътирофнамудаи Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба муқаррароти ҳамин Кодекс меъёрҳои дигар муқарар шуда бошанд, меъёрҳои санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ татбиқ мегарданд.

Кодекси мазкур асосҳои ҳуқуқӣ, иқтисодӣ ва ташкилии фаъолияти гумрукро муайян намуда, ба ҳимояи истиқлолият ва амнияти иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, фаъл сохтани муносибатҳои иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар системаҳои муносибатҳои ҷаҳонӣ, таъмини ҳимояи ҳуқуқи шахрвандон нигаронида шудааст.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ҳудуди гумрукӣ ва сарҳади гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон

1. Ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳудуди ягонаи гумрукии Ҷумҳурии

Тоҷикистонро ташкил медиҳад.

2. Дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон метавонанд минтақаҳои озоди иқтисодӣ ҷойгир бошанд, ки мувофиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил шуда, қисми минтақаи гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб мераванд. Моли дар ҳудуди минтақаҳои озоди иқтисодӣ ҷойгиршуда бо мақсади истифодаи бочҳои гумрукӣ ва андоз, инчунин мамнӯият ва маҳдудияти дорои хусусияти иқтисодӣ, ки тибқи санадҳои меъёрии ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян шудаанд, ба истиснои ҳолатҳои муқаррарнамудаи ҳамин Кодекс ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун моли берун аз ҳудуди гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷойгиршуда ба ҳисоб мераванд¹.

1. Тафсири Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон

/ зери таҳрири Раҳматов Н.С. – Душанбе, 2020. - 805 саҳ.

Танзими амалиёти содиротиву воридоти дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

3. Доираи ҳудуди гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин доираи ҳудуди дар қисми 2 ҳамин модда нишондодашуда сарҳади гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд.

4. Сарҳади гумрукӣ, ба истиснои доираи ҳудуди минтақаҳои дар қисми 2 ҳамин модда муайяншуда ба Сарҳади давлатӣ мувофиқ аст.

Шартҳои амалии литсензияҳо ва иҷозатномаҳо

Шартҳои амалии литсензияҳо ва иҷозатномаҳо, ки то 1 январи соли 2005 барои истифодаи низомҳои гумрукии "Қорқарди мол дар қаламрави гумрукӣ", "Қорқарди мол таҳти назорати гумрукӣ", "Қорқарди мол берун аз қаламрави гумрукӣ", "Воридоти (содироти) муваққатӣ" дода шуда буданд, то ба охир расидани мӯҳлати амалии чунин литсензияҳо ва иҷозатномаҳо дар ҳолати муҳолифат нақарданашон ба муқаррароти ин Кодекс нигоҳ дошта мешаванд. Қисман ё пурра озод намудан аз бочҳои гумрукӣ ва андозҳо ва мамнуъият ва маҳдудиятҳои мувофиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон муқарраршуда татбиқ карда мешаванд.

Шартҳои амалии литсензияҳо ва иҷозатномаҳо

Литсензияҳое, ки барои машғул шудан ба ҳайси миёнрави (брокери) гумрукӣ ва интиқолдиҳандаи гумрукӣ, барои таъсиси анбори нигоҳдории муваққати, анбори гумрукӣ, инчунин шаҳодатномаҳои ихтисосии мутахассиси барасмиятдарории гумрукӣ, ки то 1 январи соли 2005¹ дода шудаанд, то ба охир расидани мӯҳлати амали онҳо тибқи муқаррароти Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон амал менамоянд.

*1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон
дар бораи қабул намудани кодекси гумруки
Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мавриди амал
қарор додани он, аз 3 декабри соли 2004
№ 62, саҳ 1-2*

Шартҳои амалии литсензияҳо ва иҷозатномаҳо

Литсензиякунонӣ низоми иҷозатномаҳои хаттии намунаи муқарраршуда мебошад, ки аз ҷониби мақомоти ваколатдори давлатӣ барои содироту воридоти мол, ки номгӯи онҳоро Ҳукумати мамлакат тасдиқ менамояд, дода мешавад. Литсензия мувофиқи тартиби муқарраргардида барои ҳар намуди мол, миқдори муайян ва намудҳои алоҳидаи он бо зикри ҳатмии ҳаҷм, арзиши он содиркунанда ва қабулкунандаи мушаххаси мол дода мешавад.

Мафхумҳои асосии гумрукӣ

Дар Кодекси гумрук мафхумҳои асосии ба маънои зайл истифода бурда мешаванд:

- 1) амалиёти гумрукӣ - амалҳои алоҳида нисбати мол ва воситаҳои нақлиёт, ки аз ҷониби шахсон ва мақомоти гумрук ҳангоми барасмиятдорории гумрукии мол ва воситаҳои нақлиёт иҷро карда мешаванд;
- 2) андозҳо - андоз аз арзиши иловашуда ва аксизҳо, ки мақомоти гумрук вобаста ба интиқоли мол аз сарҳади гумрукӣ мутобиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон меситонанд;
- 3) андозҳои дохилӣ - андоз аз арзиши иловашуда ва аксиз, ки ҳангоми муомилоти мол дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ситонида мешавад¹;

1. Кодекси гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

– Душанбе, 2004. Саҳ 10.

Мафхумҳои асосии гумрукӣ

4) боркашон (интиқолдиҳанда) – шахсе, ки молро аз сарҳади гумрукӣ ва таҳти назорати гумрукӣ дар доираи ҳудуди гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон интиқол медиҳад ё барои истифодаи воситаи нақлиёт масъул аст;

5) брокери гумрукӣ (намоянда) - миёнараве, ки амалиёти гумрукиро аз номи декларант ва (ё) бо супориши он ё шахси дигар, ки ба зиммаи ӯ чунин масъулият гузошта шудааст, иҷро мекунад ё ба вай ҳуқуқ дода шудааст, ки амалиёти гумрукиро мувофиқи ҳамин Кодекс анҷом диҳад;

б) воридоти мол ва (ё) воситаҳои нақлиёт ба ҳудуди гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон - интиқоли воқеии мол ва (ё) воситаҳои нақлиёт ба ҳудуди гумрукӣ;

Мафхумҳои асосии гумрукӣ

7) воситаҳои нақлиёт - ҳама гуна киштии дарёӣ (аз ҷумла лихтерҳои худгард ва ғайрихудгард, баржаҳо, инчунин киштиҳои болдор), киштиҳои дорои болиштҳои пурбод, тайёраҳо, нақлиёти автомобилӣ (аз ҷумла ядакҳо, нимядакҳо, воситаҳои нақлиёти омехта) ё воҳиди ҳаракаткунандаи роҳи оҳанро дар бар мегирад, ки барои ҳамлу нақли байналмилалии интиқоли пулакии шахсон ё ҳамлу нақли пулакӣ ва ройғони бори саноатӣ ва тичоратӣ истифода мешаванд, инчунин қисмҳои эҳтиётӣ 26 шатӣ, олот ва таҷҳизот, сӯзишворию рағғанҳои молидани дар бакҳои шатӣ мавҷуда, агар онҳо якҷоя бо воситаҳои нақлиёт интиқол дода шаванд;

8) декларант – шахсе, ки молро декларатсия мекунад ё аз номи ӯ мол декларатсия карда мешавад;

9) декларатсияи гумрук - ҳуҷҷати дорои шакли муайян, ки дар он тибқи ҳамин Кодекс маълумоти барои мақомоти гумрук зарурӣ зикр карда мешавад;

Мафхумҳои асосии гумрукӣ

10) интиқоли мол ва (ё) воситаҳои нақлиёт аз сарҳади гумрукӣ – бо усулҳои гуногун ба ҳудуди гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид кардан ё аз он содир кардани молу воситаҳои нақлиёт;

11) интиқоли ғайриқонунии мол ва (ё) воситаҳои нақлиёт аз сарҳади гумрукӣ - амали воридот ба ҳудуди гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон ё содироти мол ва (ё) воситаҳои нақлиёт аз ин ҳудуд бо вайрон намудани тартиби муқаррарнамудаи ҳамин Кодекс;

12) иҷозати мол - амали мақомоти гумрук, ки ба шахсони манфиатдор барои истифода ва (ё) ихтиёрдории мол тибқи низоми гумрукӣ иҷозат медиҳад;

Мафҳумҳои асосии гумрукӣ

14) мақоми ваколатдор оид ба масъалаҳои фаъолияти гумрукӣ - мақоми давлатии дахлдор, ки аз тарафи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои таъмини бевоситаи иҷрои вазифаҳо дар соҳаи фаъолияти гумрукӣ ва истифодаи якхелаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон аз тарафи ҳамаи мақомоти гумрук дар ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ваколатдор шудааст;

15) мақомоти гумрук - мақоми ваколатдор оид ба масъалаҳои фаъолияти гумрукӣ ва воҳидҳои тобеи он, ба истиснои ҳолатҳои, ки дар ҳамин Кодекс мақомоти гумруки давлатҳои хориҷӣ ёдовар шудаанд;

16) мол - ҳама гуна амволи манқули ҳам ба мақсадҳои тиҷоратӣ ва ҳам ғайритиҷоратӣ аз сарҳади гумрукӣ интиқолшаванда интиқол дода мешаванд.

Мафҳумҳои асосии ғумрукӣ

- 17) моли ватанӣ - моле, ки барои мақсадҳои ғумрук дар ҳудуди ғумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон дорои статуси муомилоти озод мебошад, яъне моле, ки аз ҳудуди ғумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон содир нашудааст;
- 18) моли хориҷӣ — моле, ки моли ватанӣ ҳисобида намешавад;
- 19) моли таҳти назорати ғумрукӣ қарордошта - моли хориҷие, ки то замони иҷозати он ба муомилоти озод, интиқоли воқеии мол аз сарҳади ғумрукӣ ҳангоми содирот ё худ то замони нобудкунии он, ба ҳудуди ғумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид карда шудааст;
- 20) муомилоти озод - муомилоти мол дар ҳудуди ғумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбиниамудаи қонунгузори ғумрукӣ;

Мафхумҳои асосии гумрукӣ

- 21) назорати гумрукӣ – маҷмӯи тадбирҳо, аз ҷумла дар асоси арзёбӣ ва идоракунии таваккале, ки мақомоти гумрук бо мақсади таъмини риояи қонунгузорию гумрукию Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ менамоянд;
- 22) низоми гумрукӣ – расмиёти гумрукиё мебошад, ки маҷмӯи талабот ва шартҳо, аз ҷумла тартиби нисбати мол ва воситаҳои нақлиёт истифода бурдани бочҳои гумрукӣ ва андоз, мамнӯият ва маҳдудиятҳои санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бар мегирад;
- 23) расмиёти гумрукӣ – маҷмӯи муқаррароте, ки статуси мол ва воситаҳои нақлиёти аз ҳудуди гумрукию Ҷумҳурии Тоҷикистон интиқолшавандаро барои мақсадҳои гумрукӣ муайян менамояд;

Мафхумҳои асосии ғумрукӣ

24) содироти мол ва (ё) воситаҳои нақлиёт аз ҳудуди ғумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон - пешниҳоди декларатсияи ғумрукӣ ё анҷом додани амалҳои дар сарҳати дуҷуми ҳамин банд зикршуда, ки муваққиман ба содироти мол ва (ё) воситаҳои нақлиёт, инчунин дигар амалҳои мувофиқи ҳамин Кодекс барои мол ва воситаҳои нақлиёт то замони интиқоли ҳақиқии онҳо аз сарҳади ғумрукӣ пешбинишуда нигаронида шудааст. Ба амалҳое, ки муваққиман ба содироти мол ва (ё) воситаҳои нақлиёт аз сарҳади ғумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон нигаронида шудаанд, амали дохил шудани (вуруди) шахси воқеии аз Ҷумҳурии Тоҷикистон хориҷшаванда ба минтақаи назорати ғумрукӣ, ба ҳисоб меравад;

Мафҳумҳои асосии гумрукӣ

25) статуси (мақоми) мол ва воситаҳои нақлиёт барои мақсадҳои гумрукӣ – мавҷуд будан ё набудани мамнӯият ва маҳдудиятҳо барои ҳуқуқи истифода ва ихтиёрдории мол ва воситаҳои нақлиёт, ки мувофиқи ҳамин Кодекс муқаррар шудааст;

26) шахсони манфиатдор – шахсоне, ки манфиати онҳо тавассути қарор, амали мақомоти гумрук нисбати мол ва воситаҳои нақлиёт мустақиман ва инфиродӣ даҳлат карда мешавад, агар аз ҳамин Кодекс тартиби дигаре барнаояд;

27) шахсон - шахси воқеӣ ва ҳуқуқӣ, агар аз ҳамин Кодекс тартиби дигаре барнаояд;

28) шахсони хориҷӣ - шахсоне, ки шахсони ватанӣ ҳисобида намешаванд;

Мафхумҳои асосии гумрукӣ

- 32) ҳуҷҷатҳои тиҷоратӣ – ҳисобнома-фактура номнависи бор, варақаи бастабандӣ ва ҳуҷҷатҳои дигаре, ки ҳангоми анҷом додани фаъолияти савдои хориҷӣ ва дигар фаъолият, инчунин барои тасдиқи аҳдҳо вобаста ба интиқоли мол тавассути сарҳади гумрукӣ истифода мегарданд;
- 33) ҳуҷҷатҳои гумрукӣ – ҳуҷҷатҳое, ки танҳо барои мақсадҳои гумрукӣ таҳия шудаанд;
- 34) ҳуҷҷатҳои нақлиётӣ (борбарӣ) – коносамент, борхат ё дигар ҳуҷҷатҳое, ки мавҷудият ва мазмуни шартномаҳо барои интиқоли мол тасдиқ менамоянд;
- 35) молҳои қалбакӣ - молҳои дорои объектҳои моликияти зехнии бо вайрон намудани ҳуқуқҳои соҳибҳуқуқ тайёргардида;
- 36) соҳибҳуқуқ – шахсе, ки мувофиқи қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дорои ҳуқуқи истисноӣ ба объекти моликияти зехнӣ мебошад;
- 37) боздошти иҷозат – дар сурати ҷой доштани шубҳа оид ба қалбакӣ будани молҳо аз ҷониби мақомоти гумрук тамдид гардидани мӯҳлати қабули қарор дар бораи иҷозати онҳо, интиқол дода мешаванд;

Мафхумҳои асосии гумрукӣ

1. Танзими гумрукӣ аз муқаррар намудани тартиб ва қоидаҳои иборат мебошад, ки шахсон ҳангоми риоя намудани онҳо ҳуқуқи аз сарҳади гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд - сарҳади гумрукӣ) интиқол додани мол ва воситаҳои нақлиётро амалӣ менамоянд.

Танзими гумрукӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқи Кодекси гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешавад.

2. Фаъолияти гумрукӣ маҷмӯи усулҳо ва воситаҳои таъмини риояи тадбири танзими гумрукию тарифӣ, мамнӯият ва маҳдудиятҳоеро дарбар мегирад, ки мувофиқи қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи танзими давлатии фаъолияти иқтисодии хориҷӣ вобаста бо интиқоли мол ва воситаҳои нақлиёт аз сарҳади гумрукӣ муқаррар шудааст.

Хулоса - Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи танзими гумрукӣ бо мақсади ҳамоҳангсозӣ ба меъёрҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ва амалияи эътирофшуда байналмилалӣ иштирок менамояд.

Адабиёти истифодашуда

1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи қабул намудани кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мавриди амал қарор додани он, аз 3 декабри соли 2004 № 62, сах 1-2
2. Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе, 2004. Саҳ 10.
3. Джурович Р. Руководство по заключению внешнеторговых контрактов. – М.: Международ.отношения, 1992.
4. Ҳабибов С.Ҳ., Ҷамшедов М.Ҷ. Тичорати байналмилалҳ. Китоби дарсӣ. – Душанбе “Ирфон” 2007. Саҳ 179.
5. *Тафсири Кодекси гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон / зери таҳрири Раҳматов Н.С. – Душанбе, 2020. – 805с. Тоҷикистон дар рақамҳо. – Душанбе, Агентии омор, 2024. –С.135.*